

APOSTOLISCHE EXHORTATIE

HET IS HET VERTROUWEN

van paus Franciscus

OVER HET VERTROUWEN IN DE BARMHARTIGE LIEFDE VAN GOD

TER GELEGENHEID VAN DE 150STE VERJAARDAG

VAN DE GEBOORTE

VAN DE HEILIGE THÉRÈSE VAN HET KIND JEZUS EN VAN HET HEILIG AANSCHIJN

1. *Het is het vertrouwen en het vertrouwen alleen, dat ons moet brengen naar de Liefde.*¹

2. Deze zeer krachtige woorden van de Heilige Thérèse van het Kind Jezus en van het Heilig Aanschijn zeggen alles. Ze belichamen op een kernachtige wijze de genialiteit van haar spiritualiteit, wat op zich al voldoende rechtvaardiging biedt voor haar erkenning als Doctor van de Kerk. Vertrouwen, en *niets anders* dan vertrouwen, is de enige weg die ons leidt naar de Liefde die alles geeft. Door dit vertrouwen stroomt de bron van genade overvloedig in ons leven, wordt het Evangelie in ons een levende realiteit en worden we omgevormd tot kanalen van barmhartigheid voor onze broeders en zusters.

3. Het is vertrouwen dat ons dagelijks ondersteunt en ons staande zal houden voor de Heer, op de dag dat Hij ons tot zich roept: *Op de avond van dit leven zal ik met lege handen voor U verschijnen. Ik vraag U namelijk niet, Heer, om mijn werken te tellen. Al onze rechtvaardigheden zijn in uw ogen bezoedeld. Ik wil me met uw eigen Rechtvaardigheid bekleden en van uw Liefde verkrijgen Uzelf voor eeuwig te mogen bezitten.*²

4. Thérèse is een van de bekendste en meest geliefde heiligen ter wereld. Net als de heilige Franciscus van Assisi, is ze zelfs geliefd bij niet-christenen en ongelovigen. UNESCO heeft haar ook erkend als een van de belangrijkste figuren voor de hedendaagse mensheid.³ Ons

¹ Sainte Thérèse de l'Enfant Jésus et de la Sainte Face, *Œuvres complètes*, LT 197, *Aan zuster Maria van het Heilige Hart*, Parijs 1996, p.553, (*Brieven*, p. 468).

Er zal altijd worden verwezen naar deze uitgave die de volgende afkortingen gebruikt: Ms A: Autobiografisch Manuscript "A"; Ms B: Autobiografisch Manuscript "B"; Ms C: Autobiografisch Manuscript "C" (*Mijn Levensverhaal*); LT: Lettres (*Brieven*); PN: Poésies; Pri: Prières; CJ: "Carnet jaune"; DE: Derniers entretiens (*Laatste Gesprekken* samen met vertaling van "Carnet jaune" zijn terug te vinden in *Ik ga het leven binnen*).

In het Nederlands zijn drie werken uitgegeven bij Carmelitana: *Mijn Levensverhaal*, Gent, 2016; *Brieven*, Gent, 1983; *Ik ga het leven binnen*, Gent, 1975. Omdat de volgorde van de manuscripten in *Mijn levensverhaal* verschilt van de Franstalige volgorde, verwijzen we bij de Nederlandstalige citaten alleen naar de bladzijden.

² Pri 6, *Offerande van mijzelf als brandoffer aan de Barmhartige Liefde van de goede God* (9 juni 1895), p. 963, (*Mijn levensverhaal*, p. 307).

³ Voor het biënnium 2022-2023, heeft UNESCO de heilige Thérèse van het Kind Jezus en van het Heilig Aanschijn opgenomen in de lijst van persoonlijkheden die gevierd moeten worden, dit ter gelegenheid van de 150ste verjaardag van haar geboorte.

verdiepen in haar boodschap zal ons goed doen, nu we de 150ste verjaardag van haar geboorte vieren, die plaatsvond in Alençon op 2 januari 1873, en de 100ste verjaardag van haar zaligverklaring.⁴ Ik wilde deze exhortatie echter niet publiceren op één van deze data noch op haar feestdag, opdat deze boodschap verder zou reiken dan deze vieringen en deel zou worden van de geestelijke schat van de Kerk. Ik heb deze exhortatie gepubliceerd op de dag dat we de heilige Teresa van Avila gedenken, om de heilige Thérèse van het Kind Jezus en van het Heilig Aanschijn voor te stellen als een rijpe vrucht van de karmelhervorming en van de spiritualiteit van de grote Spaanse heilige.

5. Haar aardse leven was kort, slechts vierentwintig jaar, en even eenvoudig als elk ander, doorgebracht bij haar familie en vervolgens in de karmel van Lisieux. Na haar dood werd het buitengewone licht en de liefde die van haar persoonlijkheid uitstraalde, zichtbaar door de publicatie van haar geschriften en door de talloze genaden die werden verkregen door de gelovigen die haar aanriepen.

6. De Kerk erkende snel de buitengewone waarde van haar getuigenis en de originaliteit van haar evangelische spiritualiteit. Tijdens een pelgrimstocht naar Rome in 1887, ontmoette Thérèse Leo XIII en vroeg hem toestemming om op vijftienjarige leeftijd toe te treden tot de Karmel. Kort na haar dood verklaarde de heilige Pius X, die onder de indruk was van haar spirituele grootheid, dat zij de grootste heilige van de moderne tijd zou worden. In 1921 werd ze eerbiedwaardig verklaard door Benedictus XV, die haar deugden prees, die zich toespitsten op haar 'kleine weg' van het geestelijke kindschap.⁵ Honderd jaar geleden werd ze zalig verklaard en vervolgens op 17 mei 1925 heilig verklaard door Pius XI, die de Heer dankte dat Thérèse van het Kind Jezus en van het Heilig Aanschijn de eerste zalige was die hij tot de eer van de altaren verhief en de eerste heilige die door hem heilig verklaard werd.⁶ In 1927 werd Thérèse door dezelfde paus uitgeroepen tot Patrones van de Missies.⁷ In 1944 riep Pius XII, die vaak dieper inging op het thema van het geestelijke kindschap⁸, haar uit tot één van de patroonheiligen van Frankrijk.⁹ De heilige Paulus VI herinnerde er graag aan dat hij op 30 september 1897, de dag van haar overlijden, het doopsel ontving en hij schreef op de honderdste verjaardag van haar geboorte een brief aan de bisschop van Bayeux en Lisieux over haar leer.¹⁰ Tijdens zijn eerste apostolische reis naar Frankrijk bezocht de heilige Johannes Paulus II op 2 juni 1980 de basiliek die aan haar gewijd was en verklaarde haar in 1997 tot Doctor van de Kerk¹¹ omdat hij haar beschouwde als een *expert in de scientia amoris*.¹² Benedictus XVI hernam het thema van haar 'wetenschap van de liefde' en stelde haar voor als *een gids voor allen*, vooral voor wie binnen het volk van God het ambt van theoloog uitoefent.¹³ Ten slotte had ik in 2015 het genoegen om haar ouders, Louis en Zélie, heilig te verklaren,

⁴ 29 april 1923.

⁵ Cf. *Decreet over de deugden* (14 augustus 1921): AAS 13 (1921), p. 449-452.

⁶ *Homilie voor de Canonisatie* (17 mei 1925): AAS 17 (1925), p. 211.

⁷ Cf. AAS 20 (1928), p. 147-148.

⁸ Cf. AAS 36 (1944), p. 329-330.

⁹ Cf. Pius XII, *Brief aan Mgr. François-Marie Picaud, bisschop van Bayeux en Lisieux* (7 augustus 1947); *Radioboodschap voor de wijding van de Basiliek van Lisieux* (11 juli 1954): AAS 46 (1954), p. 404-407.

¹⁰ Cf. *Brief aan Mgr. Jean-Marie-Clément Badré, bisschop van Bayeux en Lisieux ter gelegenheid van de honderdste geboortedag van de heilige Thérèse van het Kind Jezus* (2 januari 1973): AAS 65 (1973), p. 12-15.

¹¹ Cf. AAS 90 (1998), 409-413, p. 930-944.

¹² Apostolische Brief *Novo Millennio ineunte* (6 januari 2001), nr. 42: AAS 93 (2001), p. 296.

¹³ *Catechesis* (6 april 2011): *L'Osservatore Romano*, Franse uitgave, in het vervolg afgekort als *ORF* (7 april 2011), p. 1.

tijdens de Synode over het Gezin, en onlangs heb ik een aparte catechese aan haar gewijd in de reeks over apostolische ijver.¹⁴

1. Jezus voor de anderen

7. In de naam die ze als religieuze koos, valt Jezus op: het 'Kind' dat het mysterie van de menswording openbaart, en het 'Heilig Aanschijn', dat wil zeggen het gelaat van Christus die zich tot het uiterste geeft op het kruis. Zij is de 'heilige Thérèse van het Kind Jezus en van het Heilig Aanschijn'.

8. De naam van Jezus wordt door Thérèse voortdurend *ingeademd* als een daad van liefde, tot haar laatste adem. Ze graveerde ook deze woorden in haar cel: *Jezus is mijn enige liefde*. Dit was haar interpretatie van de cruciale zienswijze van het Nieuwe Testament: *God is liefde* (1 Joh 4,8.16).

Een missionaire ziel

9. Net als bij elke authentieke ontmoeting met Christus, riep deze geloofservaring haar op tot missionering. Thérèse omschreef haar zending als volgt: In de hemel zal ik hetzelfde verlangen als op aarde: *Jezus liefhebben en doen liefhebben*.¹⁵ Ze schreef dat ze naar de Karmel was gegaan *om zielen te redden*.¹⁶ Met andere woorden, ze zag haar toewijding aan God onlosmakelijk verbonden met het streven naar het welzijn van haar broeders en zusters. Ze deelde de barmhartige liefde van de Vader voor het zondige kind, en die van de Goede Herder voor de verloren, verdwaalde en gewonde schapen. Daarom is zij patrones van de missies en een uitstekend voorbeeld van evangelisatie.

10. De laatste bladzijden van haar levensverhaal¹⁷ zijn een missionair testament, waarin ze haar visie op evangelisatie door aantrekkingskracht¹⁸ uiteenzet, niet door dwang of proselitisme. Het is de moeite waard om te lezen hoe ze het zelf samenvat: "*Trek me mee, wij rennen in de geur van uw balsem*". *Ik hoef, Jezus, niet eens te zeggen: "Als U mij meetrekt, trek dan ook de zielen mee die ik liefheb!"*. *De eenvoudige woorden "Trek me mee" zijn al genoeg. Ik begrijp Heer, als een ziel zich aan de dronkenmakende geur van uw balsem gewonnen geeft, zou ze niet alleen kunnen rennen. Al die zielen die ze liefheeft trekt ze met zich mee. En dat gebeurt zonder dwang, zonder inspanning; het is een logisch gevolg van het feit dat ze tot U aangetrokken wordt. Zoals een bergstroom zich onstuimig in de oceaan stort en alles met zich meesleept wat hij onderweg tegengekomen is, zo neemt ook een ziel die zich in de oeverloze oceaan van uw liefde stort, mijn Jezus, alle schatten met zich mee die ze bezit*.¹⁹

11. Ze citeert hier de woorden die de bruid tot de bruidegom richt in het Hooglied (1,3-4), volgens de doordachte interpretatie van de twee doctors van de Karmel, de heilige Teresa van Avila en de heilige Johannes van het Kruis. De bruidegom is Jezus, de Zoon van God die zich met onze menselijke natuur verenigde in de menswording en haar verlost aan het kruis. Daar baarde Hij uit zijn open zijde de Kerk, zijn geliefde bruid, voor wie Hij zijn leven gaf

¹⁴ Cf. *Catechese* (7 juni 2023): *L'Osservatore Romano*, ORF (8 juni 2023).

¹⁵ LT 220, *Aan E.H. Bellière* (24 februari 1897), p. 576, (*Brieven*, p. 503).

¹⁶ Ms A, 69v^o, p. 187, (*Mijn levensverhaal*, p. 165).

¹⁷ Cf. Ms C, 33v^o-37r^o, pp. 280-285, (*Mijn levensverhaal*, p. 264-269).

¹⁸ Cf. Apostolische Exhortatie *Evangelii gaudium* (24 november 2013), nr. 14: AAS 105 (2013), p. 1025-1026.

¹⁹ Ms C, 34r^o, p. 281, (*Mijn levensverhaal*, p. 265).

(cf. Ef 5,25). Het is opmerkelijk dat Thérèse, wetend dat ze spoedig zou sterven, dit mysterie beleefde niet alleen als een bron van troost voor zichzelf, maar ook met een vurige apostolische geest.

De genade bevrijdt ons van onze gerichtheid op onszelf

12. Iets gelijkaardigs gebeurt wanneer ze verwijst naar de werking van de Heilige Geest, die onmiddellijk een missionaire connotatie krijgt: *Dit is mijn gebed: ik vraag aan Jezus mij mee te trekken in de vlammen van zijn liefde en me zo innig met Hem te verenigen dat Hij in mij leeft en handelt. Ik voel dat hoe meer het vuur van de liefde mijn hart in brand zet en hoe meer ik zal zeggen: "Trek me mee", dat alle zielen die met mij in contact zullen komen – met mij een nutteloos stukje schroot wanneer ik me van de goddelijke vuurgloed verwijderen zou – zij dan des te meer vol snelheid zullen rennen in de geur van de balsem van hun Welbeminde! Want een ziel die brandt van liefde kan immers niet inactief zijn.*²⁰

13. In het hart van Thérèse veranderde de doopselgenade in een onstuimige stroom die uitmondde in de oceaan van Christus' liefde, en een menigte broeders en zusters met zich meetrok. Dit is wat er vooral na haar dood gebeurde: haar beloofde *regen van rozen*.²¹

2. De kleine weg van vertrouwen en liefde

14. Een van de belangrijkste ontdekkingen van Thérèse, voor het welzijn van het hele volk van God, is haar *kleine weg*, de weg van vertrouwen en liefde, ook wel bekend als de *weg van het geestelijke kinschap*. Iedereen kan deze weg volgen, in elke levensstaat en op elk levensmoment. Het is de weg die de hemelse Vader aan kleinen openbaart (cf. Mt 11,25).

15. In haar levensverhaal²² vertelt Thérèse hoe ze de kleine weg ontdekte: *Ik mag dus ondanks mijn kleinheid streven naar heiligheid. Het is onmogelijk groter te worden; ik moet mezelf accepteren zoals ik ben met al mijn onvolmaaktheden, maar ik wil een manier zoeken om naar de hemel te kunnen gaan via een mooi recht en kort weggetje, een hele nieuwe kleine weg.*²³

16. Om die weg te beschrijven, gebruikt ze het beeld van een lift: *De lift die me tot de hemel moet brengen, dat zijn uw armen, Jezus! Ik hoef daarvoor niet groter te worden; ik moet juist klein blijven en steeds kleiner worden.*²⁴ Klein en onbekwaam om op zichzelf te vertrouwen, maar met een groot vertrouwen op de liefdevolle kracht van de armen van de Heer.

17. Dit is de *zachte weg van de liefde*,²⁵ die Jezus opent voor kleinen en armen, voor iedereen. Het is de weg van ware vreugde. In tegenstelling tot de Pelagiaanse visie op heiligheid,²⁶ die individualistisch en elitair is, meer gericht op ascese dan mystiek, en vooral de menselijke inspanning beklemtoont, stelt Thérèse altijd dat Gods handelen en zijn genade primeren. Vandaar dat ze kon zeggen: *Ik voel nog altijd datzelfde onverschrokken vertrouwen een grote heilige te worden. Ik reken immers niet op mijn eigen verdiensten, daar ik er geen enkele heb, maar ik vertrouw op Hem die de deugd en de heiligheid zelf is. Hij alleen zal genoeg nemen*

²⁰ *Ibid.*, 36r^o, p. 284, (*Mijn levensverhaal*, p. 267-268).

²¹ CJ, 9 juni 1897, 3, p. 1013, (*Ik ga het leven binnen*, p. 40).

²² Cf. Ms C, 2v^o-3r^o, pp. 237-238, (*Mijn levensverhaal*, p. 213-214).

²³ *Ibid.*, 2v^o, p. 237, (*Mijn levensverhaal*, p. 213-214).

²⁴ *Ibid.*, 3r^o, p. 238, (*Mijn levensverhaal*, p. 214).

²⁵ Cf. Ms A, 84v^o, p. 213, (*Mijn levensverhaal*, p. 198).

²⁶ Cf. Apostolische Exhortatie *Gaudete et exultate* (19 maart 2018), nr. 47-62: AAS 110 (2018), p. 1124-1129.

*met mijn zwakke pogingen en me tot zich verheffen. Hij zal me overladen met zijn oneindige verdiensten en van mij een heilige maken.*²⁷

Vorbij alle verdiensten

18. Deze gedachtegang is niet in tegenspraak met de traditionele katholieke leer over de groei van de genade. Door de heiligmakende genade worden we gratis gerechtvaardigd, omgevormd en in staat gesteld om door onze goede daden mee te werken aan dit heiligingsproces. Op deze manier worden we zo opgetild dat we echte verdiensten kunnen hebben door de uitwerking van de ontvangen genade.

19. Thérèse verkiest echter om de prioriteit van Gods handelen te onderlijnen en ons uit te nodigen om onvoorwaardelijk te vertrouwen door te kijken naar de liefde van Christus, die zich volledig aan ons heeft gegeven. Haar leer benadrukt dat we, omdat we geen zekerheid kunnen hebben als we naar onszelf kijken,²⁸ ook niet zeker kunnen zijn dat we verdiensten bezitten. Daarom kunnen we niet vertrouwen op onze inspanningen of op wat we doen. De Catechismus citeert de woorden die de heilige Thérèse tot de Heer richtte: *Ik zal voor U verschijnen met lege handen,*²⁹ om uit te drukken dat *de heiligen steeds het levendige bewustzijn hebben gehad dat hun verdiensten pure genade waren.*³⁰ Deze overtuiging wekt vreugdevolle en tedere dankbaarheid op.

20. De meest gepaste houding is daarom het vertrouwen van ons hart buiten onszelf te verankeren: in de oneindige barmhartigheid van een God die ons grenzeloos liefheeft en die alles heeft gegeven op het kruis van Jezus Christus.³¹ Daarom gebruikt Thérèse nooit de uitdrukking, die in haar tijd heel gewoon was: "Ik zal mezelf heiligen".

21. Wel moedigt haar grenzeloze vertrouwen iedereen die zich kwetsbaar, beperkt en zondig voelt aan om zich te laten dragen en omvormen om de top te bereiken: *Als alle zwakke en onvolmaakte zielen eens zouden voelen wat de kleinste van alle zielen voelt, namelijk die van je kleine Thérèse, dan zou geen enkele ziel meer de hoop verliezen eens de top van de berg der liefde te zullen bereiken. Jezus vraagt immers geen grote daden, maar alleen overgave en dankbaarheid.*³²

22. Thérèse benadrukt Gods initiatief, dat haar ertoe brengt om, wanneer ze over de eucharistie spreekt, niet haar verlangen om Jezus te ontvangen in de heilige communie voorop

²⁷ Ms A, 32r^o, p. 120, (*Mijn levensverhaal*, p. 88).

²⁸ Het Concilie van Trente verduidelijkte het als volgt: *Zo kan eenieder, wanneer hij zichzelf en zijn zwakheid en onvolmaaktheid beschouwt, vrezende en bang zijn of hij wel in staat van genade is* (*Decreet over de rechtvaardiging*, IX: DS, nr. 1534). Dit wordt herhaald in de Catechismus van de katholieke Kerk die leert dat het niet mogelijk is om tot enige zekerheid te komen op basis van onze gevoelens of onze daden (cf. nr. 2005). De zekerheid van het vertrouwen wordt niet in onszelf gevonden. Het eigen ik biedt geen basis voor een dergelijke zekerheid. Die zekerheid berust niet op introspectie. In zekere zin verwoordde de heilige Paulus het zo: *Ik oordeel niet eens over mijzelf. Want al ben ik mij van niets bewust, daarom ga ik nog niet vrijuit. Hij die over mij oordeelt, is de Heer (1 Kor 4,3-4)*. De heilige Thomas van Aquino legde het op de volgende manier uit: *omdat de genade de mens niet volledig geneest* (Summa I-II, q. 109, art. 9, ad 1), blijft er een vorm van duisternis van onwetendheid in het verstand (ibid., co).

²⁹ Pri 6, p. 963.

³⁰ *Catechismus van de katholieke Kerk*, nr. 2011.

³¹ Het Concilie van Trente verwoordde dit ook duidelijk: *Geen godvruchtig mens mag twifelen aan de barmhartigheid van God* (*Decreet over de rechtvaardiging*, IX: DS, nr. 1534). *Allen moeten hun heel sterke hoop in Gods hulp stellen en bewaren* (*Ibid.*, XIII: DS, nr. 1541).

³² Ms B, 1v^o, p. 220, (*Mijn levensverhaal*, p. 280-281).

te stellen, maar Jezus' verlangen om zich met ons te verenigen en in ons hart te wonen.³³ Bedroefd omdat ze niet elke dag de communie kon ontvangen, zei ze in haar *Offerande aan de Barmhartige Liefde* tot Jezus: *Blijf in mij, als in het tabernakel*.³⁴ Haar focus ligt niet op zichzelf en haar eigen noden, maar op Christus die liefheeft, zoekt, verlangt en in haar ziel woont.

Dagelijkse overgave

23. Thérèse beveelt een vertrouwen aan dat verder gaat dan onze individuele heiliging en verlossing. Dit vertrouwen heeft een allesomvattende betekenis die ons hele concrete bestaan omvat en van toepassing is op ons hele leven, waarin we vaak overspoeld worden door angsten, het streven naar menselijke zekerheid en de drang om alles onder controle te houden. Tegen deze achtergrond komt de uitnodiging tot een heilige *overgave* naar voren.

24. Volledig vertrouwen, dat overgave aan de Liefde wordt, bevrijdt ons van obsessieve berekeningen, constante zorgen over de toekomst en angsten die onze vrede verstoren. Thérèse benadrukte in haar laatste dagen: *Wij bewandelen de weg van de liefde; ik vind dat wij niet moeten denken aan wat ons ooit nog aan droevigs kan overkomen, want dan kom je vertrouwen te kort*.³⁵ Als we ons bevinden in de handen van een Vader die ons grenzeloos liefheeft, zal dit in alle omstandigheden zo blijven. We zullen, ongeacht wat er gebeurt, in staat zijn om door te gaan. Op de een of andere manier zal Gods liefdesplan in ons leven volledig gerealiseerd worden.

Een vuur midden in de nacht

25. Thérèse beleefde haar sterkste en zekerste geloof in de duisternis van de nacht en zelfs in de duisternis van Golgotha. Haar getuigenis bereikte een hoogtepunt in de laatste fase van haar leven, tijdens haar grote *geloofsbeproeving*³⁶ die begon op Pasen 1896. In haar levensverhaal brengt ze deze beproeving rechtstreeks in verband met de pijnlijke realiteit van het atheïsme van haar tijd.³⁷ Ze leefde aan het einde van de negentiende eeuw, de 'gouden eeuw' van het moderne atheïsme als filosofisch en ideologisch systeem. Toen ze schreef dat Jezus had toegestaan *dat de dichtste duisternis haar ziel binnendrong*,³⁸ verwees ze naar de duisternis van het atheïsme en de afwijzing van het christelijke geloof. Verenigd met Jezus, die alle duisternis van de zonde van de wereld op zich nam, toen Hij aanvaardde de kelk van het lijden te drinken, bespeurt Thérèse in deze duisternis de wanhoop en de leegte van het niets.³⁹

26. Maar de duisternis kan het Licht niet doven, want de duisternis is overwonnen door Hem die als het Licht in de wereld is gekomen (cf. Joh 12,46).⁴⁰ Thérèses levensverhaal onthult het heroïsche karakter van haar geloof en haar overwinning in de geestelijke strijd tegen de sterkste bekeringen. Ze voelde zich de zuster van atheïsten en zat, net als Jezus, aan tafel met zondaars (cf. Mt 9,10-13). Ze sprak voor hen ten beste en vernieuwde voortdurend haar akte van geloof, in een onafgebroken liefdevolle verbondenheid met de Heer: *Ik ren naar mijn*

³³ Ms A, 48v^o, p. 148, (*Mijn levensverhaal*, p. 121); LT 92, *Aan Marie Guérin* (30 mei 1889), p. 393, (*Brieven*, p. 197).

³⁴ Pri 6, p. 963, (*Mijn levensverhaal*, p. 306).

³⁵ CJ, 23 juli 1897, 3, p. 1054, (*Ik ga het leven binnen*, p. 83).

³⁶ Ms C, 31r^o, p. 277, (*Mijn levensverhaal*, p. 260).

³⁷ Cf. *ibid.*, 5r^o-7v^o, p. 240-244, (*Mijn levensverhaal*, p. 218-222).

³⁸ *Ibid.*, 5v^o, p. 241, (*Mijn levensverhaal*, p. 219).

³⁹ Cf. *ibid.*, 6v^o, p. 242-243, (*Mijn levensverhaal*, p. 221).

⁴⁰ Cf. Encycliek *Lumen fidei* (29 juni 2013), nr. 17: AAS 105 (2013), p. 564-565.

*Jezus. Ik zeg Hem dat ik bereid ben mijn bloed tot de laatste druppel te vergieten om te belijden dat er een hemel is. Ik zeg Hem dat ik gelukkig ben op aarde niet van die mooie hemel te kunnen genieten: zo kan Hij de hemel voor de eeuwigheid openen voor de arme ongelovigen.*⁴¹

27. In het geloof beleefde Thérèse een diep en grenzeloos vertrouwen in Gods oneindige barmhartigheid: *Het is het vertrouwen en het vertrouwen alleen, dat ons naar de Liefde moet brengen.*⁴² Zelfs in de duisternis behield ze het volledige vertrouwen van een kind dat zich zonder angst in de armen van zijn vader en moeder werpt. Voor Thérèse straalde God vooral door zijn barmhartigheid, de sleutel tot het begrijpen van alles wat over Hem gezegd kan worden: *Aan mij heeft Hij zijn oneindige Barmhartigheid geschonken en door haar heen kijk ik naar de andere goddelijke volmaaktheden en aanbid ik die. Alle volmaaktheden stralen voor mij dus van Liefde. Zelfs de Rechtvaardigheid (en die misschien wel nog meer dan de andere) is voor mij met liefde bekleed.*⁴³ Dit is een van Thérèses belangrijkste ontdekkingen en een van de grootste bijdragen aan het hele volk van God. Op een buitengewone manier drong ze door tot de diepten van de goddelijke barmhartigheid en putte daaruit het licht van haar grenzeloze hoop.

Een zeer vaste hoop

28. Vóór haar intrede in de Karmel, had Thérèse een bijzondere geestelijke verbondenheid ervaren met een van de ongelukkigste mensen, de misdadiger Henri Pranzini, die ter dood veroordeeld was voor drie moorden waarvoor hij geen berouw toonde.⁴⁴ Door een mis voor hem te laten opdragen en vol vertrouwen te bidden voor zijn redding, was ze ervan overtuigd dat ze hem in contact bracht met het bloed van Jezus. Ze zei tegen God dat ze er zeker van was dat Hij hem op het laatste moment vergiffenis zou schenken *zelfs al zou hij niet willen biechten en geen enkel teken van berouw tonen.* Als reden voor haar zekerheid verklaarde ze: *Zoveel vertrouwen had ik in de oneindige barmhartigheid van Jezus.*⁴⁵ Haar ontroering was groot toen ze las dat Pranzini, toen hij op het schavot stond zich, *door een plotselinge ingeving gegrepen, omkeerde en het kruis kuste dat de priester hem voorhield. Drie keer kuste hij de heilige wonden.*⁴⁶ Deze intense ervaring van hopen tegen alle hoop in, was voor haar van fundamenteel belang: *Sinds die unieke genade nam mijn verlangen om zielen te redden iedere dag toe.*⁴⁷

29. Thérèse was zich bewust van de tragische realiteit van de zonde, zelfs als we haar voortdurend ondergedompeld zien in het mysterie van Christus, met de zekerheid dat *waar de zonde heeft gewoerd, de genade mateloos werd* (Rom 5,20). De zonde van de wereld is immens, maar niet oneindig. De barmhartige liefde van de Verlosser is werkelijk oneindig. Thérèse getuigt van de uiteindelijke overwinning van Jezus op alle machten van het kwaad, door zijn lijden, dood en verrijzenis. Vol vertrouwen durfde ze schrijven: *Jezus, laat me vele zielen redden: laat vandaag geen enkele ziel verloren gaan [...]. Jezus, vergeef me als ik iets zeg wat ik niet zou mogen zeggen. Ik wil je alleen maar verblijden en troosten.*⁴⁸ Dit leidt ons

⁴¹ Ms C, 7r^o, p. 243, (*Mijn levensverhaal*, p. 222).

⁴² LT 197, *Aan zuster Maria van het Heilig Hart* (17 september 1896), p. 553, (*Brieven*, p. 468).

⁴³ Ms A, 83v^o, p. 211, (*Mijn levensverhaal*, p. 197).

⁴⁴ Cf. *ibid.*, 45v^o-46v^o, p. 143-145, (*Mijn levensverhaal*, p. 114-115).

⁴⁵ *Ibid.*, 46r^o, p. 144, (*Mijn levensverhaal*, p. 115).

⁴⁶ *Ibid.* (*Mijn levensverhaal*, p. 117).

⁴⁷ *Ibid.*, 46v^o, p. 144, (*Mijn levensverhaal*, p. 117).

⁴⁸ Pri 2, p. 958.

naar een ander aspect van de verfrissende boodschap van de heilige Thérèse van het Kind Jezus en van het Heilig Aanschijn.

3. Ik zal liefde zijn

30. 'Groter' dan het geloof en de hoop, zal de liefde nooit vergaan (cf. 1 Kor 13,8-13). Zij is de grootste gave van de Heilige Geest, *de moeder en wortel van alle deugden*.⁴⁹

Naastenliefde als persoonlijke houding van de liefde

31. Haar levensverhaal is een getuigenis van naastenliefde, waarin Thérèse ons een commentaar geeft op het nieuwe gebod van Jezus: *Dit is mijn opdracht: dat jullie elkaar liefhebben met de liefde die Ik jullie heb toegedragen* (Joh 15,12).⁵⁰ Jezus dorst naar dit antwoord op zijn liefde. Inderdaad, *Hij schrok er niet voor terug om wat water te vragen aan de Samaritaanse vrouw. Hij had dorst. Maar toen Hij zei "geef me te drinken" vroeg de Schepper van het heelal zijn arme schepsel om liefde*.⁵¹ Thérèse wilde Jezus' liefde beantwoorden, Hem liefde voor liefde geven.⁵²

32. De symboliek van de huwelijksliefde benadrukt de wederzijdse zelfgave van de bruidegom en de bruid. Thérèse schrijft, geïnspireerd door het Hooglied (2,16): *Ik denk dat het hart van mijn bruidegom alleen van mij is, zoals het mijne alleen van Hem is en ik spreek tot Hem in de eenzaamheid van dit heerlijk van-hart-tot hart in afwachting Hem eens te zien van aanschijn tot aanschijn*.⁵³ Hoewel de Heer ons als volk samen liefheeft, manifesteert zijn liefde zich tegelijkertijd op een heel persoonlijke manier: *van-hart-tot-hart*.

33. Thérèse was er levendig van overtuigd dat Jezus in zijn lijden haar persoonlijk heeft liefgehad en gekend: *Hij heeft mij liefgehad en zichzelf voor mij overgeleverd* (Gal 2,20). Terwijl ze Jezus' doodstrijd overwoog, sprak ze tot Hem: *U hebt mij gezien*.⁵⁴ Ze sprak ook tot het Kind Jezus in de armen van zijn Moeder: *Met je handje dat Maria streelde, hield je de wereld in stand en schonk je haar leven. En je dacht aan mij*.⁵⁵ Aan het begin van haar levensverhaal, overwoog ze ook Jezus' liefde voor ieder individu, alsof hij of zij de enige persoon in de wereld was.⁵⁶

34. De akte van liefde – het herhalen van de woorden *Jezus, ik hou van U* – werd voor Thérèse zo natuurlijk als ademen. Dit is de sleutel tot haar begrip van het Evangelie. Met deze liefde dompelde ze zich onder in alle mysteries van Christus' leven, maakte ze zichzelf tot zijn tijdgenote en beleefde ze het Evangelie samen met Maria en Jozef, Maria Magdalena en de apostelen. Samen met hen drong ze door tot de diepten van Jezus' liefdevolle hart. Laten we een voorbeeld bekijken: *Als ik zie hoe Magdalena naar voren komt tussen de talrijke gasten, hoe zij daar met haar tranen de voeten van haar aanbeden Meester bevochtigt die zij voor de eerste maal aanraakt, dan voel ik hoe haar hart de afgronden van liefde en barmhartigheid heeft begrepen in het hart van Jezus. Ik voel hoe het hart van liefde niet alleen bereid is om haar te vergeven, hoe zondig zij ook mag zijn, maar ook om haar met de weldaden van zijn*

⁴⁹ *Summa Theologiae*, I-II, q. 62, art. 4.

⁵⁰ Ms C, 11v^o-31r^o, p. 249-276, (*Mijn levensverhaal*, p. 229-260).

⁵¹ Ms B, 1v^o, p. 220-221, (*Mijn levensverhaal*, p. 281).

⁵² Cf. *ibid.*, 4r^o, p. 227-228, (*Mijn levensverhaal*, p. 290-292).

⁵³ LT 122, *Aan Céline* (14 oktober 1890), p. 431, (*Brieven*, p. 265).

⁵⁴ PN 24, 21, p. 697.

⁵⁵ *Ibid.*, 6, p. 693.

⁵⁶ Cf. Ms A, 3r^o, p. 73, (*Mijn levensverhaal*, p. 35).

*goddelijke vertrouwelijkheid te overladen, om haar op te heffen tot de hoogste toppen van beschouwing.*⁵⁷

De grootste liefde in de grootste eenvoud

35. Aan het einde van haar levensverhaal, deelt Thérèse ons haar *Offerande als brandoffer aan de Barmhartige Liefde van de goede God.*⁵⁸ Door zich volledig over te geven aan de werking van de Geest, ontving ze geruisloos en onopvallend, een overvloed aan levend water: *Laat in mijn ziel rijkelijk de golven van oneindige tederheid vloeien die in U opgesloten liggen...*⁵⁹ Dit is het mystieke leven dat, zelfs zonder buitengewone verschijnselen, aan alle gelovigen wordt aangeboden als een dagelijkse ervaring van liefde.

36. Thérèse leefde de naastenliefde in kleinheid, in de eenvoudigste dingen van het dagelijkse leven. Ze deed dit in het gezelschap van de Maagd Maria, die haar leerde dat *liefhebben is alles geven, jezelf geven.*⁶⁰ Terwijl de predikanten van haar tijd vaak triomfantelijk spraken over de grootheid van Maria, op een manier die ver van ons staat, liet Thérèse op basis van het Evangelie zien dat Maria de grootste in het Rijk der Hemelen is, omdat zij de kleinste is (cf. Mt 18,4), diegene die het dichtst bij Jezus staat in zijn vernedering. Ze zag dat, terwijl de apocriefe evangeliën vol staan met opvallende en verbazingwekkende passages, de Evangelies ons een nederig en arm bestaan tonen, geleefd in de eenvoud van het geloof. Jezus zelf wilde dat Maria het voorbeeld zou zijn van de ziel die Hem zoekt met een eenvoudig geloof.⁶¹ Maria was de eerste die de *kleine weg leefde* in zuiver geloof en nederigheid. Daarom aarzelde Thérèse niet om te schrijven:

*O Moeder, vol van genade,
in Nazareth leefde U in grote armoede,
en vroeg niets buitengewoons.*

*Geen verrukkingen, wonderen of extases,
verfraaiden uw leven,
o Koningin van de uitverkorenen!...*

*Veel kleintjes op aarde,
kunnen naar U opzien,
zonder te beven.*

*Langs een gewone weg,
o buitengewone Moeder,
wilt U hen naar de hemel leiden.*⁶²

37. Thérèse vertelt ons ook over bepaalde genademomenten die ze beleefde te midden de alledaagse eenvoud, zoals het plotse inzicht dat ze kreeg toen ze een zieke zuster met een moeilijk karakter bijstond. Toch beleefde ze die ervaringen van een intensere naastenliefde in de meest gewone situaties. *Op een winteravond voerde ik zoals gewoonlijk mijn taak uit. Het was koud en donker. Plotseling hoorde ik in de verte harmonieuze klanken van een*

⁵⁷ LT 247, Aan E.H. Bellière (21 juni 1897), p. 603-604, (*Brieven*, p. 545-546).

⁵⁸ Cf. Pri 6, p. 962-964.

⁵⁹ Ms A, 84r^o, p. 212, (cf. *Mijn levensverhaal*, p. 107 en p. 308).

⁶⁰ PN 54, 22, p. 755.

⁶¹ Cf. *ibid.*, 15, p. 753.

⁶² *Ibid.*, 17, p. 754.

muziekinstrument. Ik stelde me een helder verlicht salon voor, blinkend van het goudbeslag, en jonge meisjes in elegante kleding die elkaar complimentjes maakten en wereldse beleefdheden uitwisselden. Toen ging mijn blik naar de arme zieke die ik ondersteunde. In plaats van die melodie hoorde ik van tijd tot tijd het klagend gekreun en in plaats van het goudbeslag zag ik de bakstenen van onze sobere kruisgang die alleen door een zwak schijnsel verlicht was. Ik kan niet in woorden uitdrukken wat er in mijn ziel omging. Wat ik wel weet is dat de Heer mijn ziel verlichtte met de stralen van de waarheid die de duistere glans van aardse feesten zozeer te boven gaan dat ik mijn geluk bijna niet bevatten kon. Ik zou de tien minuten die ik gebruikt had om mijn nederige taak van naastenliefde te vervullen, niet willen ruilen om duizend jaar lang te kunnen genieten van wereldse feesten.⁶³

In het hart van de Kerk

38. Thérèse erfde van de heilige Teresa van Avila een grote liefde voor de Kerk. Ze was in staat de diepten van dit mysterie te doorgronden, zoals blijkt uit haar ontdekking van het *hart van de Kerk*. Op 8 september 1896, ter gelegenheid van de zesde verjaardag van haar religieuze professie, schreef ze een lang gebed tot Jezus.⁶⁴ Ze vertrouwde de Heer toe dat ze werd gedreven door een immens verlangen, een passie voor het Evangelie die geen enkele roeping alleen kon bevredigen. In haar zoektocht naar haar *plaats* in de Kerk, herlas ze de hoofdstukken 12 en 13 van de Eerste Brief van de heilige Paulus aan de Korintiërs.

39. In hoofdstuk 12 gebruikt de Apostel de metafoor van het lichaam en zijn ledematen om te beschrijven dat er in de Kerk een grote verscheidenheid aan charismatische gaven zijn, die hiërarchisch met elkaar verbonden zijn. Maar deze beschrijving vond ze ontoereikend. Ze zocht verder en las *het Hooglied van de liefde* in hoofdstuk 13. Daar vond ze een voortreffelijk antwoord op haar vraag en schreef ze deze onvergetelijke bladzijde: *Toen ik het mystieke lichaam van de Kerk overdacht, herkende ik mezelf in geen van de ledematen die de heilige Paulus beschrijft, of liever, ik wilde me herkennen in alle ledematen. Het was de Liefde die mij de sleutel tot mijn roeping bood. Ik begreep dat, als de Kerk een lichaam heeft dat uit verschillende ledematen is samengesteld, dat dan het meest noodzakelijke en edele orgaan niet ontbreken mocht. Ik begreep dat de Kerk een hart bezit en dat dat hart van LIEFDE brandt. Ik begreep dat het de Liefde alleen is die de ledematen van de Kerk bewegen laat en dat als de liefde uit zou doven, de apostelen niet meer het Evangelie zouden verkondigen en de martelaren zouden weigeren hun bloed te vergieten. Ik begreep dat de LIEFDE alle roepingen in zich vervat, de LIEFDE is alles, ze omvat alle tijden en plaatsen. In een woord, de Liefde is eeuwig! En in mijn uitzinnige vreugde riep ik uit: 'O Jezus, mijn Liefde! Eindelijk heb ik mijn roeping gevonden. Mijn roeping, dat is de LIEFDE! Ja, ik heb gevonden wat mijn plaats in de Kerk is en die plaats heb jij me gegeven, mijn God. In het hart van de Kerk, mijn Moeder, zal ik de Liefde zijn en zo zal ik alles zijn. Dan zal mijn droom in vervulling gaan!⁶⁵*

40. Thérèse sprak hier niet over het hart van een triomferende Kerk, maar van een liefdevolle, nederige en barmhartige Kerk. Ze stelde zichzelf nooit boven anderen, maar zette zich op de laatste plaats naast de Zoon van God, die voor ons de gestalte van een slaaf heeft aangenomen, en zich heeft vernederd, door gehoorzaam te worden tot de dood, de dood aan een kruis (cf. Fil 2,7-8).

41. Deze ontdekking van het hart van de Kerk is ook voor ons vandaag een stralende lichtbron, opdat we niet zouden struikelen over de beperkingen en zwakheden van het kerkelijke

⁶³ Ms C, 29v^o-30r^o, p. 274-275, (*Mijn levensverhaal*, p. 257-258).

⁶⁴ Cf. Ms B, 2r^o-5v^o, p. 222-232, (*Mijn levensverhaal*, p. 282-298).

⁶⁵ *Ibid.*, 3v^o, p. 226, (*Mijn levensverhaal*, p. 288-289).

instituut, dat getekend is door duisternis en zonden; maar veeleer zouden binnentreden in haar *hart dat van Liefde brandt*, dat met Pinksteren werd ontstoken door de gave van de Heilige Geest. Het is het hart waarvan het vuur nog steeds wordt aangewakkerd door elke daad van naastenliefde die we verrichten. *Ik zal liefde zijn*: dit was Thérèses radicale keuze, haar ultieme samenvatting en haar diepste spirituele identiteit.

Regen van rozen

42. Na eeuwen waarin vele heiligen hun verlangen *om naar de hemel te gaan* met grote vurigheid en uitbundigheid verwoordden, bekende Thérèse heel eerlijk: *Ik had toen allerlei grote inwendige beproevingen, zozeer dat ik me soms afvroeg of er wel een hemel bestond*.⁶⁶ Op een ander moment zei ze: *Wanneer ik het geluk van de hemel bezing, het eeuwig mogen bezitten van God, dan ervaar ik geen enkele vreugde. Ik bezing simpelweg wat ik geloven wil*.⁶⁷ Wat was er gebeurd? Thérèse luisterde meer naar Gods oproep om het vuur in het hart van de Kerk aan te wakkeren dan dat ze droomde van haar eigen geluk.

43. De transformatie die zich in haar voltrok, stelde haar in staat om haar intense verlangen naar de hemel te transformeren in een onophoudelijk en vurig verlangen naar het welzijn van iedereen. Dit culmineerde in haar droom om haar missie in de hemel voort te zetten: om Jezus lief te hebben en te doen liefhebben. Zoals ze in een van haar laatste brieven schreef: *Ik reken er wel degelijk op, in de hemel niet werkeloos te blijven. Het is mijn verlangen om er nog te werken voor de Kerk en de zielen*.⁶⁸ En in diezelfde periode zei ze nog directer: *Ik zal mijn hemel op aarde doorbrengen tot aan het einde van de wereld. Ja, ik wil mijn hemel doorbrengen met goed te doen op aarde*.⁶⁹

44. Zo verwoordde Thérèse haar heel overtuigend antwoord op het unieke geschenk dat de Heer haar gaf, op het verrassende licht dat God in haar uitstortte. Zo kwam ze tot haar eigen persoonlijke synthese van het Evangelie, die begon met volledig vertrouwen en uitmondde in de totale zelfgave aan anderen. Ze twijfelde niet aan de vruchtbaarheid van deze gave: *Ik denk aan al het goede dat ik na mijn dood tot stand wil brengen*.⁷⁰ *De goede God zou mij dit verlangen om op aarde goed te doen niet ingeven, als Hij er niet aan tegemoet wilde komen*.⁷¹ *Het zal zijn of het rozen regent*.⁷²

45. De cirkel is rond. *C'est la confiance*. Het is vertrouwen dat ons naar de Liefde leidt en ons bevrijdt van angst. Dit vertrouwen helpt ons om de focus van onszelf af te wenden en stelt ons in staat om in Gods handen te leggen wat alleen Hij kan volbrengen. Hierdoor blijft er een overvloed aan liefde en energie beschikbaar om het welzijn van onze broeders en zusters na te streven. Thérèse kon, zelfs te midden van het lijden van haar laatste dagen, zeggen: *Ik reken alleen op de Liefde*.⁷³ Uiteindelijk telt alleen de liefde. Vertrouwen doet rozen bloeien en verspreidt ze als een overvloedige stortvloed van goddelijke liefde. Laten we vragen om dit

⁶⁶ Ms A, 80v^o, p. 205, (*Mijn levensverhaal*, p. 188). Het was geen gebrek aan geloof. De heilige Thomas van Aquino leert dat de wil en het verstand werkzaam zijn in het geloof. De instemming van de wil kan zeer sterk en geworteld zijn, terwijl het verstand verduisterd kan zijn: cf. *De Veritate* 14, 1.

⁶⁷ Ms C, 7v^o, p. 244, (*Mijn levensverhaal*, p. 222).

⁶⁸ LT 254, *Aan P. Roulland* (14 juli 1897), p. 609, (*Brieven*, p. 553).

⁶⁹ CJ, 17 juli 1897, p. 1050, (*Ik ga het leven binnen*, p. 79).

⁷⁰ *Ibid.*, 13 juli 1897, 17, p. 1042, (*Ik ga het leven binnen*, p. 71).

⁷¹ *Ibid.*, 18 juli 1897, 1, p. 1051, (*Ik ga het leven binnen*, p. 79).

⁷² CJ, 9 juni 1897, 3, p. 1013, (*Ik ga het leven binnen*, p. 40).

⁷³ LT 242, *Aan zuster Maria van de Drie-eenheid* (6 juni 1897), p. 599, (*Brieven*, p. 538-539).

vertrouwen als een gratuite en kostbare genadegave, zodat de wegen van het Evangelie zich in ons leven kunnen openen.

4. In het hart van het Evangelie

46. In *Evangelii Gaudium* heb ik u nadrukkelijk uitgenodigd om terug te keren naar de frisheid van de bron en om te focussen op wat essentieel en onmisbaar is. Nu acht ik het passend om deze uitnodiging te hernieuwen en opnieuw onder de aandacht te brengen.

Doctor van de synthese

47. Deze exhortatie over de heilige Thérèse biedt mij de gelegenheid om te benadrukken dat in een missionaire Kerk, *de verkondiging zich toespitst op het wezenlijke, op wat schoner, groter, aantrekkelijker en tegelijkertijd noodzakelijker is. Wat men aanbiedt wordt eenvoudiger, zonder dat het daarbij aan diepte en waarheid inboet, het wordt overtuigender en helderder.*⁷⁴ De stralende kern is *de schoonheid van de heilbrengende liefde van God, die in de dood en verrijzenis van Jezus zichtbaar is geworden.*⁷⁵

48. Niet alles staat even centraal, want er is een rangorde of hiërarchie onder de waarheden van de Kerk. *Dit geldt net zo goed voor de geloofsdogma's als voor het geheel van de leer van de Kerk, de morele leer inbegrepen.*⁷⁶ De kern van de christelijke moraal is de naastenliefde, die het antwoord is op de onvoorwaardelijke liefde van de Drie-eenheid. Daarom zijn *de goede werken voor de naaste de meest volmaakte veruiterlijking van de innerlijke genade van de Heilige Geest.*⁷⁷ Uiteindelijk is liefde het enige dat telt.

49. Thérèses unieke bijdrage als heilige en als kerkklerares is niet analytisch, zoals die van de heilige Thomas van Aquino. Haar bijdrage is synthetisch; haar genie ligt in het vermogen om ons naar de kern te brengen, naar het essentiële en onmisbare. Door haar woorden en haar persoonlijke weg toont ze aan dat, hoewel alle leringen en regels van de Kerk hun belang, waarde en licht hebben; sommige urgenter en fundamenteler zijn voor het christelijke leven. Thérèse richtte haar aandacht en hart precies daarop.

50. Als theologen, moraaltheologen, spirituele denkers, en ook als herders en gelovigen, moeten we, elk op ons eigen gebied, dit briljante inzicht van Thérèse nog meer integreren en er de consequenties uit trekken, zowel theoretisch en praktisch, leerstellig en pastoraal, persoonlijk en gemeenschappelijk. Dit vereist moed en innerlijke vrijheid.

51. Soms citeert men alleen bijkomstigheden over deze heilige of zaken die ze gemeen heeft met elke andere heilige zoals gebed, offer, eucharistische vroomheid, en zoveel andere mooie getuigenissen. Maar zo ontzeggen we ons het unieke dat ze aan de Kerk geeft. We vergeten dat *iedere heilige een zending is, een plan van de Vader om op een bepaald moment in de geschiedenis, een aspect van het Evangelie te weerspiegelen en gestalte te geven.*⁷⁸ *Om te zien welk woord de Heer, via een heilige, tot ons wil spreken, mogen we niet blijven steken in details [...]. We moeten hun hele leven bekijken, hun hele weg naar heiligheid, de weerspiegeling van Jezus Christus die oplicht wanneer wij de hele betekenis van een persoon*

⁷⁴ Apostolische Exhortatie (24 november 2013), nr. 35: AAS 105 (2013), p. 1034.

⁷⁵ *Ibid.*, nr. 36: AAS 105 (2013), p. 1035.

⁷⁶ *Ibid.*

⁷⁷ *Ibid.*, nr. 37: AAS 105 (2013), p. 1035.

⁷⁸ Apostolische Exhortatie *Gaudete et exsultate* (19 maart 2018), nr. 19: AAS 110 (2018), p. 1117.

*in zijn totaliteit begrijpen.*⁷⁹ Dit geldt des te meer voor de Heilige Thérèse, aangezien we te maken hebben met een *Doctor van de synthese*.

52. Van de hemel tot de aarde, blijft de *kleine grootsheid* van de heilige Thérèse van het Kind Jezus en van het Heilig Aanschijn zeer actueel.

In een tijd die ons aanspoort om ons te concentreren op onze eigen belangen, toont Thérèse hoe mooi het is om van ons leven een geschenk te maken.

In een tijd waarin de meest oppervlakkige behoeften en verlangens worden verheerlijkt, is zij een getuige van evangelische radicaliteit.

In een tijd van individualisme, laat zij ons de waarde ontdekken van liefde die voorbede wordt.

In een tijd waarin mensen geobsedeerd zijn door grootsheid en nieuwe machtsvormen, toont zij ons de weg van kleinheid.

In een tijd waarin zoveel mensen aan de kant geschoven worden, leert zij ons de schoonheid van zorg en verantwoordelijkheid voor elkaar.

In een tijd van grote complexiteit kan zij ons helpen de eenvoud te herontdekken, de absolute voorrang van liefde, vertrouwen en overgave, en verder te gaan dan een legalistische of ethische logica die het christelijke leven vult met verplichtingen en voorschriften en de vreugde van het Evangelie bevrinst.

In een tijd van op zichzelf terugplooiën en in zijn schulp kruipen, nodigt Thérèse ons uit om, gegrepen door de aantrekkingskracht van Jezus Christus en zijn Evangelie, missionair op weg te gaan.

53. Anderhalve eeuw na haar geboorte is Thérèse levendiger dan ooit, aanwezig in het hart van de pelgrimerende Kerk, van het Volk van God. Ze vergezelt ons op onze pelgrimstocht en doet het goede op aarde, zoals ze dat zo graag wilde. De mooiste tekenen van haar spirituele vitaliteit zijn de talloze *rozen* die Thérèse blijft uitstrooien. Dit zijn de genaden die God ons schenkt door haar liefdevolle voorspraak, om ons te ondersteunen op onze levenstocht.

Lieve heilige Thérèse,
Het is de taak van de Kerk om
de kleur, de geur en de vreugde
van het Evangelie te doen schitteren.
Zend ons uw rozen.
Help ons om, net zoals u,
altijd te vertrouwen
op Gods grote liefde voor ons,
zodat we elke dag
uw kleine weg van heiligheid kunnen navolgen.
Amen.

⁷⁹ *Ibid.*, nr. 22: AAS 110 (2018), p. 1117.

Gegeven te Rome, bij Sint-Jan van Lateranen, op 15 oktober, de gedenkdag van de heilige Teresa van Avila, in het jaar 2023, het elfde van mijn pontificaat.

FRANCISCUS

Copyright © Dicastero per la Comunicazione - Libreria Editrice Vaticana